

Rafał Piechocki

ORCID: 0000-0001-6116-2271

Akademia im. Jakuba z Paradyża

O zaletach pracy z teledyskiem na zajęciach języka obcego

Streszczenie

Dzisiejszy rozwój techniki i ekspansja mediów audiowizualnych nie pozwalają na pominięcie potencjału sensownie dobranego teledysku w procesie glottodydaktycznym. Poza nabywaniem kompetencji lingwistycznych i medialnych uczący się ma możliwość zdobycia i/lub poszerzenia wiedzy socjokulturowej, czyli wiedzy o społeczeństwie i kulturze danej społeczności. Z tego też względu niniejszy artykuł traktuje o zastosowaniu teledysku na zajęciach języka obcego oraz podejmuje próbę odpowiedzi na następujące pytania: Jak na przestrzeni lat wyglądało połączenie ruchomego obrazu z muzyką, zanim powstał teledysk? Jakie znaczenie ma teledysk w kontekście zastosowania nowych technologii? Jakie wyzwania stawia przed nauczycielem języka obcego praca z teledyskiem? Ponadto w artykule przedstawiony został szereg powodów, dla których warto włączyć teledysk w proces glottodydaktyczny.

Słowa kluczowe: teledysk, muzyka, materiały autentyczne, materiały audiowizualne, nowe technologie, kompetencja medialna, kompetencja interkulturowa, praca metodą projektu

1. Wprowadzenie

Dydaktyka nauczania języków obcych już w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku zauważyła i doceniła korzyści płynące z zastosowania materiału filmowego, w tym również teledysku. Dzisiejsi uczący się należą do pokolenia, dla którego media są codziennością, a także istotnym „towarzyszem” wspierającym ich percepcję. Również aktywne, względnie pasywne, obcowanie z muzyką na lekcjach języka obcego zdobyło w ostatnich latach w literaturze metodycznej oraz w codziennej praktyce szkolnej niezależną pozycję. Znaczenie i rola zastosowania na lekcji języka obcego piosenek, muzyki czy teledysków są nauczycielom w dużej mierze znane. Niemniej jednak wciąż można spotkać wśród nauczających stwierdzenia związane z obawami przed stosowaniem tego typu medium, odnoszące się

do muzycznych gustów słuchaczy albo te, które dotyczą ilości czasu potrzebnego do ich optymalnego wykorzystania w procesie glottodydaktycznym.

Ze względu na dość skromną polskojęzyczną literaturę fachową, traktującą o zastosowaniu teledysku na zajęciach języka obcego, niniejszy artykuł podejmuje próbę odpowiedzi na następujące pytania: Jak na przestrzeni lat wyglądało połączenie ruchomego obrazu z muzyką, zanim powstał teledysk? Jakie znaczenie ma teledysk w kontekście zastosowania nowych technologii? Dlaczego warto wykorzystać teledysk w procesie nauczania i uczenia się języka obcego? Jakie wyzwania stawia przed nauczycielem języka obcego praca z teledyskiem?

2. Od kolorowych obrazów na szkle do teledysku

Początków „tła obrazowego” do utworu muzycznego można doszukiwać się już od roku 1890, kiedy to popularnymi były tzw. *Sound Slides*, czyli wyświetlane na ekranie, ręcznie kolorowane i nakładane na szkło obrazy, które towarzyszyły występom ówczesnych muzyków. Za narodziny krótkich filmów muzycznych, co potwierdza m.in. Martin Lilkendey (2017: 38), można zatem przyjąć okres powstania kina, czyli schyłek XIX i początek XX wieku, do którego w wielkim stopniu przyczynili się francuscy wynalazcy i pionierzy kinematografii bracia Lumière. Pierwszym filmem, do którego skomponowano muzykę, był film pt. *The Birth of a Nation (Narodziny narodu)* z roku 1915 w reżyserii Davida Warka Griffitha¹. Warto także wiedzieć, że twórcami pierwszych animacji muzycznych byli niemiecki reżyser Hans Richter oraz niemiecko-amerykański reżyser filmów abstrakcyjnych Oskar Fischinger². Pierwszy z nich stworzył w roku 1928 ponad sześciominutowy materiał filmowy zatytułowany *Vormittagsspuk (Duch przed śniadaniem)*. Rok później spod rąk Fischingera wychodzi klip muzyczny pt. *Studie 2*, w którym do gotowej już muzyki reżyser prezentuje wizualizacje abstrakcyjnych form i figur. Należy jednak podkreślić, że oba filmy są montażem ruchomego obrazu wraz z instrumentalnym podkładem muzycznym, nie zaś z tekstem śpiewanym.

Począwszy od roku 1900, aż po lata trzydzieste XX wieku, krótkie filmy dźwiękowe, w większości przypadków z wykorzystaniem muzyki, wyświetlane były często przed projekcją długometrażowych filmów. Dzięki swojemu muzycznemu charakterowi miały one na celu dodatkowe uatrakcyjnienie widzom wieczoru

---

¹ Ten i większość wymienionych w niniejszym artykule filmów i wideoklipów dostępne są w serwisie internetowym YouTube.

² Por. K. Willmann, D. Gericke-Schönhagen, Ch. Lüffe, *Zur Rettung der Popkultur. Experimentelle deutsche Musikvideos 2003-2007*, Oberhausen 2010, s. 3.

filmowego. Kilka lat później oglądanie i słuchanie około trzyminutowych filmów muzycznych, tzw. *Soundies*, umożliwiały grające szafy, produkowane w latach 1941-1947 w Stanach Zjednoczonych. Najbardziej znaną szafą grającą był wysoki na dwa metry i z ekranem o przekątnej 27 cali *Panoram*. Po wrzuceniu monety następowała projekcja ośmiu czarno-białych trzyminutowych filmów. Automaty te, ważące około dwóch ton, ustawiane były często w barach, hotelach, na dworcach, a także w salach kinowych, gdzie wypełniały widzom czas przed wyświetleniem filmu. Gwiazdami ówczesnych *Soundies* byli tacy muzycy jak Duke Ellington, Nat King Cole, Jimmy Dorsey, Louis Armstrong czy Glenn Miller, światowej sławy amerykańscy artyści jazzowi.

Następcą *Panoramu* stał się wyprodukowany pod koniec lat pięćdziesiątych XX wieku we Francji *Scopiton*. Charakteryzował się możliwością oglądania kolorowego obrazu i lepszą jakością dźwięku, a także tym, że utwory muzyczne mogły być wybierane przez widza dobrowolnie, co nie było możliwe w przypadku jego poprzednika – *Panoramu*. Krótkie filmy muzyczne, odtwarzane przy pomocy *Scopitonów*, nie przedstawiały już samego występu scenicznego wykonawcy czy też samej treści tekstu, lecz były o wiele bardziej dowolnym pomysłem reżysera na tego rodzaju film³.

Z biegiem lat krótkie filmy muzyczne wyświetlano już przede wszystkim za pośrednictwem telewizji. To właśnie telewizja tworzy pierwsze programy muzyczne, w których wykorzystuje powstałe do tej pory krótkie filmy muzyczne.

Do powstania teledysku w takim kształcie, w jakim znamy go dzisiaj, przyczyniły się niewątpliwie również filmy muzyczne i taneczne z lat trzydziestych i czterdziestych XX wieku. Głównymi ich bohaterami byli Bing Crosby, Fred Astaire, Gene Kelly, Frank Sinatra czy Ginger Rogers. Również wiele długometrażowych filmów, powstałych w latach 1950-1980, miało duże znaczenie dla produkcji późniejszych teledysków⁴. Przykładami mogą być tutaj takie filmy jak: *Buntownik bez powodu* (1955, reż. Nicholas Ray), *Więzienny rock* (1957, reż. Richard Thorpe), *Magiczna tajemnicza podróż* (1967, reż. The Beatles oraz niewymieniony w napisach Bernard Knowles) czy *Przedstawienie* (1970, reż. Donald Cammell i Nicholas Roeg).

Pierwsze teledyski zostały nakręcone przez brytyjskie zespoły The Beatles (do piosenki *We Can Work It Out* z 1965 roku oraz do piosenek *Rain* i *Paperback Writer* z 1966 roku), The Rolling Stones (do utworu *We love you* z 1967 roku),

³ Por. M. Lilkeney, *100 Jahre Musikvideo. Eine Genregeschichte vom frühen Kino bis YouTube*, Bielefeld 2017, s. 57ff.

⁴ Por. E. Thaler, *Musikvideoclips im Englischunterricht. Phänomenologie, Legitimität, Didaktik und Methodik eines neuen Mediums*, München 1999, s. 26ff.

Queen (do ballady rockowej pt. *Bohemian Rhapsody* z 1975 roku) czy przez amerykańskiego muzyka Michaela Jacksona. Ten ostatni stworzył teledysk do piosenki *Thriller* (1983), który między innymi ze względu na swoją muzyczną wartość i zastosowane w nim liczne efekty specjalne, został wpisany przez Bibliotekę Kongresu, jako pierwszy wideoklip, na listę filmów stanowiących dziedzictwo kulturowe Stanów Zjednoczonych⁵. Swoją światowy rozgłos teledyski zdobyły z początkiem lat osiemdziesiątych XX wieku, przede wszystkim za sprawą powstałej wówczas amerykańskiej stacji muzycznej *MTV*. W Niemczech natomiast były to bazujące na teledyskach stacje muzyczne *Formel Eins*, *Musicbox*, *VIVA* oraz *VIVA ZWEI*⁶. Pierwsze polskie teledyski, pochodzące z lat sześćdziesiątych XX wieku, powstały do takich utworów muzycznych, jak na przykład *Batumi* (1963) Filipinek⁷, *Nie zadzieraj nosa* (1966) Czerwonych Gitar, *Kochać* (1967) w wykonaniu Piotra Szczepanika, *Powróćisz tu* (1968) Ireny Santor, *Po co ja za tobą biegam* (1969) Trubadurów czy *Prześlizczna wiolonczelistka* (1969) Skaldów. Były one emitowane w telewizji jako przerywniki między programami.

Teledyski oglądane są dzisiaj w Polsce bardzo często za pośrednictwem założonego w 2005 roku serwisu internetowego *YouTube*, który stał się nowoczesną telewizją muzyczną i jednocześnie muzycznym archiwum. Serwis ten nie tylko daje możliwość odtwarzania zamieszczonych w nim teledysków, ich komentowania czy oceniania, lecz również umieszczania własnych muzycznych produkcji. Są to materiały filmowe wyprodukowane zarówno przez przemysł muzyczny, jak również przez zarejestrowanych i niezarejestrowanych użytkowników tego serwisu⁸.

3. Teledysk w kontekście nowych technologii

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) do celów dydaktycznych jest jednym z głównych celów i zadań polityki językowej Rady Europy, sformułowanych w *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego*⁹.

⁵ Najdroższym teledyskiem pozostaje w dalszym ciągu teledysk *Scream* z 1995 roku, Michaela Jacksona i Janet Jackson. Koszt jego produkcji wynosił wówczas 7 milionów dolarów. Por. M. Lilkendey, *100 Jahre Musikvideo ...*, op. cit., s. 52. s. 118.

⁶ Pierwszym teledyskiem wyemitowanym przez stację muzyczną *VIVA* był utwór *Zu geil für diese Welt* niemieckiego zespołu muzycznego Die Fantastischen Vier.

⁷ Do piosenki *Batumi* powstały dwa teledyski, pierwszy w NRD w studiach telewizyjnych Ostseestudio w Rostocku w 1963 r., a drugi w Polsce, który ukazał się wiosną 1964 r.

⁸ Więcej informacji na temat teledysku w Internecie znaleźć można np. u M. Lilkendey, *100 Jahre Musikvideo ...*, op. cit., s. 147ff.

⁹ Por. D. Coste, B. North, J. Sheils, J. Trim, *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa 2003, s. 20ff.

Swoje odzwierciedlenie znalazło ono również w *Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*¹⁰ oraz w treściach nauczania – wymaganiach szczegółowych nowej *Podstawy programowej* na wszystkich etapach edukacyjnych¹¹. Jednym ze wspólnych celów nauczania języka obcego, opisanych w wyżej wymienionych dokumentach, jest umiejętne, krytyczne oraz refleksyjne wykorzystanie potencjału technologii informacyjnej i komunikacyjnej, nazywaną również technologią społeczeństwa informacyjnego (TSI).

Dzisiejszy rozwój techniki i ekspansja mediów audiowizualnych pozwalają w szerokim zakresie na wykorzystanie potencjału, jaki kryje w sobie sensownie wybrany i odpowiednio zdydaktyzowany do celów glottodydaktycznych teledysk.

Według Anieli Książek-Szczepanikowej teledysk jest „miniaturową formą związaną z elektronicznymi sposobami rejestracji i przenoszenia obrazu”, stanowiącą przede wszystkim połączenie obrazu z muzyką. Autorka stwierdza jednak, że w teledysku muzyka nie stanowi dopełnienia czy integralnej warstwy, tak jak ma to miejsce w filmie, lecz „jakby oddaje na usługi nowego gatunku telewizyjnego sztukę rytmu”¹². To właśnie rytmy tworzą bazę do kolejności zdarzeń, do napięcia dramatycznego, wybuchu czy też rozładowania dramatyzmu, które, przenoszone na rytmy obrazu, tworzą z wizualnych elementów określone kompozycje. To sprawia, że teledysk jest maksymalnie zrytmizowany. A. Książek-Szczepanikowa słusznie podkreśla, że pomimo iż teledysk, który powstał dzięki i dla telewizji, jest komercyjnym towarem i takowe też promuje, jest też zjawiskiem zadziwiającym w kulturze i ma zdecydowany wpływ na intelektualny, emocjonalny oraz osobowy rozwój uczących się. Z tego też względu, jak konstatuje autorka, nie można pominąć teledysku w kształceniu literackim i kulturowym.

Włączenie teledysku w proces nauczania i uczenia się języka obcego i sensowna oraz refleksyjna praca z tym medium z pewnością przyczynią się do rozwijania kompetencji medialnej, zarówno uczących się, jak również samego nauczającego. Jest to też bardzo często kolejna możliwość wykorzystania na zajęciach językowych nowych technologii, których zastosowanie we współczesnej dydaktyce nauczania

¹⁰ Por. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 30.12.2006 (2006/962/WE): <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962> [dostęp: 6.01.2020].

¹¹ Patrz Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) (2009): *Podstawa programowa z komentarzami. T. 3: Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2011/02/men_tom_3.pdf. [dostęp: 6.01.2020] oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) (2016): *Podstawa programowa – język obcy*, <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/11/podstawa-programowa-%E2%80%93-jezyk-obcy.pdf>. [dostęp: 6.01.2020].

¹² Por. A. Książek-Szczepanikowa, *Od obrazka do wideoklipu. Integracja tekstowa w kształceniu literackim na poziomie podstawowym*, Kielce 1999, s. 135ff.

języka obcego odgrywa ważną rolę. Markus Biechele i Alicia Padrós podkreślają, że zastosowanie Internetu daje przede wszystkim możliwość: uzyskania w szybki i bezproblemowy sposób potrzebnych informacji, udostępnienia w sieci „wyprodukowanych” przez siebie materiałów, nawiązania kontaktów międzyludzkich bez względu na odległość terytorialną¹³. Natomiast Marzena Żylińska słusznie zauważa, że przy pomocy nowych technologii zajęcia językowe „nie muszą już opierać się na nieautentycznych interakcjach i sztucznych symulacjach komunikacji”¹⁴.

Również Dietmar Rösler i Nicola Würffel widzą w przestrzeni internetowej wiele nowych dróg dla dzisiejszych uczących się, którzy właśnie na płaszczyźnie tekstu, obrazu, materiałów dźwiękowych oraz audiowizualnych mają realną możliwość wglądu w życie ich rówieśników zamieszkujących w innych krajach¹⁵.

Wkroczenie w wirtualny świat Internetu stwarza uczącym się nie tylko okazję do konfrontacji z naturalnym językiem i autentycznymi sytuacjami komunikacyjnymi, lecz również do uczestniczenia w przekazywaniu treści krajo- i kulturoznawczych. Tego typu działania nie ograniczają się do samego czerpania wiedzy o innych kulturach, dają one także możliwość uwrażliwienia się na nie, uświadomienia i pogłębienia wiedzy na temat kultury własnej, a co za tym idzie, uwidocznienia bądź niwelowania stereotypów i uprzedzeń.

Dla współczesnych uczących się to właśnie Internet jest jednym z najważniejszych i najpopularniejszych źródeł zasięgania informacji o muzyce. Dodatkową zaletą, o której warto pamiętać podczas wykorzystania nowych technologii, jest możliwość wysłuchania i obejrzenia oraz legalnego pobrania teledysku, również w warunkach pozaszkolnych; zatem działań istotnych także z punktu widzenia indywidualizacji procesu nauczania.

Czy wobec powyższego współczesna dydaktyka nauczania języka obcego powinna przechodzić obojętnie wobec teledysku, który, będąc wytworem współczesnej kultury, w krótkim czasie opowiada, ilustruje muzykę, przekazuje myśl i przedstawia się jako zamknięta całość? Z pewnością nie. Istnieje bowiem szereg powodów, dla których warto wykorzystać teledysk na zajęciach językowych.

---

¹³ Por. M. Biechele i A. Padros, *Didaktik der Landeskunde*, Fernstudieneinheit 31, Berlin und München 2003, s. 120.

¹⁴ Por. M. Żylińska, *Między podręcznikiem a internetem. Nowa dydaktyka języków obcych*, Warszawa 2015, s. 129.

¹⁵ Por. D. Rösler i N. Würffel, *Lernmaterialien und Medien*. Deutsch Lehren Lernen. Band 5, München 2014, s. 129.

4. Powody, dla których warto zastosować teledysk w procesie glottodydaktycznym

Kontakt uczącego się z teledyskiem, będącym niewątpliwie nośnikiem kultury kraju docelowego, może być postrzegany jako element wzbogacający wspólny proces nauczania i uczenia się języka obcego. Mając świadomość szerokiej gamy zalet i możliwości ćwiczeń wynikających z pracy z piosenką prezentowaną za pomocą materiału dźwiękowego i/lub tekstu piosenki, dzięki czemu możliwa jest praca ukierunkowana zarówno na system języka (na przykład wykorzystanie tekstów piosenek do ćwiczeń leksykalnych lub gramatycznych czy też do pracy nad wymową), jak również na rozwijanie podstawowych sprawności językowych (słuchanie, mówienie, czytanie, pisanie), chcę w tym miejscu wyraźnie podkreślić, że w kontekście referowanego zagadnienia nie traktuję pracy z teledyskiem równoznacznie z pracą z tekstem piosenki i/lub nagraniem audio. Z tego też względu przedstawione poniżej powody wraz z przykładowymi aktywnościami związane są w pierwszej kolejności z rozwijaniem sprawności rozumienia przekazu audiowizualnego, który możliwy jest właśnie dzięki zastosowaniu teledysku¹⁶.

4.1. Rozwijanie wszystkich sprawności językowych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania rozumienia przekazu audiowizualnego. W kontekście nauczania języka niemieckiego jako obcego po raz pierwszy na aspekt rozumienia takiej formy przekazu zwróciła uwagę Inge Christine Schwerdtfeger, przypisując centralne znaczenie wizualnego odbioru uczącego się do jego indywidualnych potrzeb wynikających z naturalnej potrzeby czy też ochoty wypowiedziania się. Autorka wskazuje również na niewerbalne aspekty mowy towarzyszące materiałom audiowizualnym, dające dodatkową możliwość pracy nad językiem¹⁷. Ze względu na specyfikę teledysku, wynikającą z połączenia obrazu i muzyki oraz jego inną percepcję, która, w przeciwieństwie do materiałów stricte dźwiękowych, oddziałuje na uczącego się nie w sposób monosensoryczny, lecz polisensoryczny, czyli poprzez więcej niż jeden zmysł jednocześnie, warto pamiętać, aby w procesie glottodydaktycznym uwzględnić ćwiczenia wykorzystujące nie tylko tekst, lecz również muzykę, obraz i techniki produkcji teledysku (postaci, symbole, rekwizyty, ustawienie kamery i inne).

¹⁶ Przedstawione powody są jednocześnie kryteriami, jakimi powinien kierować się nauczyciel, dokonując wyboru teledysku.

¹⁷ Por. I. Ch. Schwerdtfeger, *Sehen und Verstehen. Arbeit mit Filmen im Unterricht Deutsch als Fremdsprache*, Berlin und München 1989, s. 24ff.

Z powyższego wynika zatem, że praca z teledyskiem daje nauczycielowi możliwość zastosowania kilku innych, dodatkowych technik, których nie można uwzględnić w przypadku samego nagrania audio piosenki. Do tych technik, które mogą być rozumiane jednocześnie jako sposoby pracy z teledyskiem, należeć będą:

- 1) pierwsze oglądanie teledysku z włączonym obrazem i dźwiękiem (w celu uzyskania ogólnego wrażenia, jakie wywołał teledysk),
- 2) słuchanie muzyki z wyłączonym obrazem (w celu lepszego odbioru warstwy muzycznej teledysku),
- 3) oglądanie teledysku z wyłączonym dźwiękiem (w celu intensywniejszej analizy obrazów i scen w teledysku)¹⁸,
- 4) kolejne oglądanie teledysku z włączonym obrazem i dźwiękiem (w celu głębszej analizy współgrania muzyki i obrazu).

Innymi sprawdzonymi technikami zalecanymi podczas pracy z teledyskiem na zajęciach językowych może być również sensowne i świadome wykorzystanie obrazu¹⁹, polegające między innymi na: opisie zatrzymanego kadru w dowolnym miejscu teledysku (do tego celu warto wykorzystać np. rzutnik multimedialny), snuciu hipotez na podstawie zatrzymanego kadru (np. co mogło się wydarzyć przed?, co może się wydarzyć po?), opisie sceny z teledysku²⁰ czy też ułożeniu kilku wydrukowanych scen z teledysku w taki sposób, aby powstała logiczna całość, która zostanie zweryfikowana przez uczących się podczas oglądania teledysku.

Przy tej okazji warto pamiętać o zasadzie, którą powinniśmy kierować się podczas wyboru teledysku: im niższy poziom biegłości językowej uczącego się, tym treść teledysku powinna być bardziej spójna z treścią piosenki. W przypadku uczących się na wyższym poziomie biegłości językowej nie trzeba już tak sztywno trzymać się tej zasady, ze względu na większą możliwość interpretacji treści teledysku²¹. Należy również zwrócić uwagę, aby materiał glottodydaktyczny uwzględniał ćwiczenia przed oglądaniem, w trakcie oglądania oraz po obejrzeniu teledysku, czyli techniki, które znane są podczas treningu sprawności rozumienia ze słuchu

¹⁸ Por. np. M. Hościłowicz, *Posłuchaj, to do ciebie, czyli jak wykorzystanie piosenek wpływa na sprawności receptywne*, „Języki Obce w Szkole” 2016, nr 1, s. 52 i R. Piechocki, *TIK na lekcji języka niemieckiego w szkole podstawowej i gimnazjum*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013, nr 1, s. 4.

¹⁹ W kontekście wykorzystania materiału filmowego Anne Sass (2007: 7) zwraca uwagę, że świadome zastosowanie obrazu na zajęciach językowych poza kształceniem kompetencji językowych, wyodrębia również spojrzenie uczącego się na język, jakim posługuje się obraz, przez co wspiera u odbiorcy tzw. wizualną dosłowność.

²⁰ Por. np. S. Chudak, *The Piano..., czyli malowany muzyką film animowany jako impuls do kreatywnego pisania i mówienia na lekcji języka obcego*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013, nr 1, s. 22ff.

²¹ Por. M. Hościłowicz, *Posłuchaj, to do ciebie...*, op. cit., s. 52.

czy pracy z filmem²². Jako przykład może posłużyć tutaj dydaktyzacja teledysku do piosenki *Nur mit dir*, w której wyraźnie wyodrębnione zostały wymienione powyżej trzy etapy ćwiczeń²³.

Chcąc zatem optymalnie rozwijać sprawność rozumienia przekazu audiowizualnego, należy mieć świadomość specyfiki medium, jakim jest teledysk i wynikającej z niego percepcji oraz nie stawiać znaku równości pomiędzy sprawnością rozumienia przekazu audiowizualnego a sprawnością rozumienia ze słuchu. Trudno bowiem oczekiwać od uczących się, aby podczas oglądania teledysku efektywnie zajmowali się lekturą tekstu piosenki wydrukowanego na karcie pracy czy też wykonywali ćwiczenia pisemne²⁴. „Filmowa” wersja utworu muzycznego wydaje się być do tego rodzaju ćwiczeń niepotrzebna.

4.2. Przekazywanie treści krajo- i kulturoznawczych obszaru nauczanego języka odbywa się poprzez sam fakt prezentacji teledysku, który jest „produktem” pochodzącym z innej kultury i stworzonym w innym kontekście socjokulturowym. Warto więc zwrócić uwagę na elementy inne, nietypowe dla kultury własnej, takie jak technika wykonania teledysku, wykorzystane w nim krajobrazy, motywy przewodnie, symbole, stroje, zachowania osób występujących w teledysku, a także użyte instrumenty muzyczne, widoczne w materiale filmowym i te, które tylko słychać. W tym kontekście wartym polecenia jest teledysk pt. *Berlin und wir!* (2017), nakręcony do miniseriale o tym samym tytule, który przedstawia życie nastolatków w multikulturowej stolicy Niemiec. Na uwagę zasługują również dwa teledyski popularnego niemieckiego zespołu Wise Guys²⁵. Pierwszy z nich, przygotowany do piosenki *Ich bin aus Hürth* (2012), może być wykorzystany do opisanego miejsca zamieszkania, a dodatkowo, poprzez pojawiające się w materiale filmowym symbole, do poznania znanych w Niemczech sieci handlowych. Drugi teledysk pt. *Deutsche Bahn* (2012), przedstawiający w krytycznym świetle funkcjonowanie niemieckiej kolei, może posłużyć do rozmowy na temat sposobów podróżowania.

²² Por. np. M. L. Brandi, *Video im Deutschunterricht. Eine Übungstypologie zur Arbeit mit fiktionalen und dokumentarischen Filmsequenzen. Fernstudieneinheit 13*, München 1996, s. 18ff. i B. Dahlhaus, *Fertigkeit Hören. Fernstudieneinheit 5*, München 1994, s. 52ff.

²³ Por. R. Piechocki, *Emotywna funkcja muzyki na przykładzie teledysku „Nur mit dir“*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013, nr 1, s. 26-31.

²⁴ Patrz również E. Gajek, *Lekcje z wykorzystaniem technologii informacyjnej*, [w:] *Skuteczna nauka języka obcego. Struktura i przebieg zajęć językowych*, red. H. Komorowska, Warszawa 2009, s. 218.

²⁵ Grupa muzyczna Wise Guys istniała od początku lat dziewięćdziesiątych do lipca 2017 roku.

4.3. Rozwijanie kompetencji interkulturowej możliwe jest dzięki zestawieniu dwóch teledysków o podobnej tematyce, pochodzących z dwóch różnych kultur, z kultury kraju docelowego i z własnego kraju. Na ich podstawie uczący się mogą dokonać refleksji na temat teledysków, zinterpretować zachowania osób występujących w teledyskach, skonfrontować je z własnymi zachowaniami, zwrócić uwagę na mowę ciała, ubiór, fryzurę itp., wskazać podobieństwa i różnice, uwrażliwić na inność, zrozumieć oraz poszanować odmienność, a tym samym lepiej uświadomić sobie kulturę własną i obcą²⁶. Uczącym się języka niemieckiego na poziomie B1+ (i wyższym) warto zaproponować teledysk niemieckiego zespołu Die Prinzen pt. *Deutschland* (2001) oraz teledysk poznańskiej grupy 52 Dębiec pt. *To my!* (2004). Oba utwory muzyczne, choć w zupełnie inny sposób, przedstawiają zarówno za pomocą obrazu, jak i tekstu, „typowe” dla danego społeczeństwa charakterystyczne cechy, postawy i zachowania. Materiały te mogą być doskonałym punktem wyjścia do rozmowy na temat stereotypów i uprzedzeń, a także refleksji na temat tego, jak widzimy siebie, a jak postrzegają nas inni. Kolejnymi przykładami mogą być teledyski do piosenki *Weil du es bist* (2015) w wykonaniu grupy High Five oraz do piosenki *Wie schön, dass du geboren bist* (2012) zespołu Deine Freunde. Praca z tymi wideoklipami będzie dobrą okazją do rozmowy na temat zwyczajów urodzinowych w Niemczech i w Polsce.

4.4. Możliwość pracy z materiałem autentycznym ma miejsce dzięki wykorzystaniu stworzonych przez obcojęzycznych wykonawców i zagraniczne zespoły muzyczne teledysków, które w znacznej mierze dostępne są w Internecie oraz w dobrze wyposażonych mediotekach językowych. Autor tekstu piosenki porusza nierzadko pewien ważny problem społeczny, identyfikuje się z nim, a poprzez tekst i muzykę wyraża swój światopogląd czy emocje na dany temat. Dzięki temu zarówno tekst piosenki, jak i teledysk są lub stają się dla odbiorcy autentyczne²⁷. Nie należy zapominać o teledyskach pochodzących z różnych krajów języka docelowego, na przykład w przypadku nauki języka niemieckiego, warto pamiętać zarówno o teledyskach powstałych w Niemczech, jak i tych, które pochodzą z Austrii bądź

---

²⁶ Por. np. R. Piechocki, *Lieder und Musik als Förderungsfaktoren interkultureller Kompetenz in der DaF-Didaktik*, Frankfurt am Main 2018 i A. Rumianowska, *Wykorzystanie wideoklipów w nauczaniu języków obcych*, „Języki Obce w Szkole” 2001, nr 2, s. 50.

²⁷ O różnych wymiarach autentyczności (w tym o autentyczności sytuacji komunikacyjnych, języka i tekstów, treści i emocji oraz samego procesu uczenia się) piszą szerzej S. Chudak i A. Nardi, *Dimensionen der Authentizität im DaF- und DaZ-Unterricht*, [w:] *IDT 2013. Band 6. Sektionen F2, F3, F4. Medien in Kommunikation und Unterricht*, red. S. Chudak, H. Drumbl, A. Nardi, R. Zanin, Renata, Bozen/Bolzano 2016, s. 39ff.

Szwajcarii. Również teledyski pochodzące z różnych regionów kraju docelowego prezentują różnorodne odmiany języka, przedstawiają pielęgnowanie zachowań, postaw, tradycji, obrzędów, zwyczajów oraz wartości kulturowych, typowych dla danego regionu. Praca z takimi teledyskami przyczyni się dodatkowo do rozwoju kompetencji socjolingwistycznej uczącego się²⁸. Aspekty te nie są dość często tematyzowane w podręcznikach do nauki języka niemieckiego, na co zwracają uwagę Sebastian Chudak i Marta Woźnicka²⁹; z tego też względu odpowiednio przygotowana pod tym kątem praca z teledyskiem wydaje się sensownym uzupełnieniem treści nauczania. Przykładem może być tutaj teledysk austriackiego piosenkarza Andreeasa Gabaliera pt. *I sing a Liad für Di* (2010), w całości zaśpiewany w austriackiej odmianie języka niemieckiego. Uwzględnienie w procesie nauczania i uczenia się wyżej wymienionych aspektów charakterystyczne jest dla tak zwanej kulturowej autentyczności.

4.5. Rozwijanie kompetencji medialnych rozumiane jako rozwijanie umiejętności świadomego, krytycznego i bezpiecznego korzystania z dostępnych mediów. W kontekście referowanego zagadnienia rozwijanie kompetencji medialnej będzie związane także z twórczym użyciem przez uczących się Internetu. Dotyczyć to może na przykład wyszukania teledysku w sieci i zamieszczenia pod nim indywidualnych lub wspólnych komentarzy do istniejącego teledysku. Swoje poglądy na temat obejrzanego teledysku uczący się mogą również wymienić z rówieśnikami uczącymi się danego języka pochodzącymi z innych krajów. Do tego celu mogą przeprowadzić telekonferencję. Dodatkowo, dzięki wykorzystaniu dostępnych narzędzi, takich jak kamera internetowa, telefon komórkowy czy smartphon, uczący się mogą nakręcić własne teledyski i opublikować je w sieci, na przykład na stronie internetowej szkoły, a następnie wspólnie je ocenić, poddać krytycznej analizie i konstruktywnej krytyce oraz wyciągnąć odpowiednie wnioski z przeprowadzonych zadań³⁰. Uświadomienie uczącym się umiejętnego użycia legalnych programów komputerowych do stworzenia i edytowania przygotowanych indywidualnie lub w grupie teledysków z pewnością przyczyni się do rozwoju ich medialnej kompetencji.

²⁸ Por. D. Coste, B. North, J. Sheils, J. Trim, *Europejski system opisu kształcenia językowego...*, op. cit., s. 108.

²⁹ Por. S. Chudak, M. Woźnicka, *Gesichter des Deutschen in Lehr- und Lernmaterialien für Deutsch als Fremdsprache*, [w:] *Sprache in ihrer lokalen Dimension. Studia Germanica Gedanensia 35*, red. D. Olszewska, D. Janus, Gdańsk 2016, s. 196ff.

³⁰ Por. np. E. Thaler, *Musikvideoclips im Englischunterricht ...*, op. cit., s. 143.

Sina Müller i Yasmin Serth wskazują na dodatkowe zalety płynące z przygotowania przez uczących się ich własnych filmików przy pomocy smartphonów, a mianowicie zrozumienie wielopłaszczyznowości filmu oraz możliwość poznania pracy reżysera³¹.

4.6. Rozwijanie kompetencji socjalnych to przede wszystkim umiejętności związane z nawiązaniem i podtrzymywaniem dobrych relacji oraz z prawidłową współpracą z rówieśnikami czy z zawieraniem kompromisu, mającego na celu realizację wspólnego zadania, jakim może być na przykład przygotowanie pracy projektowej, do której wrócić jeszcze w kontekście wspierania autonomii uczącego się. W tym miejscu nie można nie wspomnieć o wzmacnianiu relacji pomiędzy nauczycielem a uczącym się, które ma miejsce chociażby podczas wymiany spostrzeżeń i doświadczeń czy udzielania fachowych porad związanych z wykorzystaniem teledysku na zajęciach językowych.

Zarówno do rozwijania kompetencji medialnej, jak również kompetencji socjalnych uczących się, przydatnym może okazać się tekst piosenki *Deutsch ist super!* pochodzący z podręcznika do nauki języka niemieckiego dla młodzieży pt. *geni@l klick*³². Już w pierwszym roku nauki uczący się – w ramach projektu muzycznego – mogą wykorzystać wspomniany wyżej tekst piosenki do samodzielnego przygotowania teledysku³³.

4.7. Wspieranie autonomii uczącego się może być realizowane poprzez współdecydowanie, współuczestnictwo i współodpowiedzialność w procesie nauczania i uczenia się języka obcego. W kontekście pracy z teledyskiem będzie to na przykład wyszukanie nagrania wideo w Internecie lub w innych źródłach, współdecydowanie o wyborze wykonawcy i tematyce teledysku, który, po wcześniejszym zaakceptowaniu przez nauczyciela, stanie się przedmiotem zajęć językowych. Również zachęcenie do takich działań jak wyszukanie informacji o kompozytorze, wykonawcy, autorze tekstu czy opracowanie listy z najczęściej odtwarzanymi w Internecie teledyskami oraz refleksja i ocena własnych efektów, mogą doskonale

---

³¹ Por. S. Müller, Y. Serth, *Mit digitalen Medien den Schulalltag optimieren. 66 praktische Ideen für Selbstorganisation und Unterricht*, Müllheim an der Ruhr 2012, s. 144f.

³² Por. B. Fröhlich, M. Mariotta, P. Pfeifhofer, *geni@l klick. Deutsch für Jugendliche. Arbeitsbuch A1*, Berlin und München 2011, s. 12.

³³ W ramach projektu muzycznego pt. *Deutsch ist super!*, zorganizowanego przez autora niniejszego artykułu w latach 2013-2015, uczniowie pierwszych klas Gimnazjum Dwujęzycznego im. Dąbrówki w Poznaniu przygotowali własne teledyski. Relacja uczennicy z przeprowadzenia tego projektu oraz teledyski dostępne są na stronie internetowej szkoły pod adresem: <http://dabrowka.poznan.pl/index.php/387-jezyk-niemiecki-spiwajaco> [dostęp: 6.01.2020].

służyć rozwijaniu autonomii uczącego się. Na uwagę zasługują również otwarte formy nauczania, czego przykładem może być praca projektowa polegająca na przygotowaniu własnego teledysku, o czym wspomniano w poprzednim punkcie. Planując pracę metodą projektu ważnym jest, aby uwzględnić i odpowiednio wcześniej poinformować uczniów o najważniejszych jego etapach. Będą to przede wszystkim: opracowanie planu działań, podział zadań/ról, przygotowanie potrzebnych materiałów, instrumentów muzycznych, sprzętu umożliwiającego nagranie teledysku, realizacja ustalonych zadań, ewentualna konsultacja i wsparcie ze strony nauczyciela lub innej osoby w trakcie przygotowywania teledysku. Poza tym ważne też będą: analiza i ocena w obrębie członków grupy projektowej, uwzględnienie przedstawionych na początku projektu kryteriów jego oceny, prezentacja teledysku na forum i ocena zewnętrzna dokonana na przykład przez pozostałe grupy projektowe lub inne klasy w szkole. Ze współczesnego glotto-dydaktycznego punktu widzenia cennym jest również przygotowanie projektu edukacyjnego skorelowanego z innymi przedmiotami, których treści dodatkowo mogą zachęcić uczącego się do poszerzenia jego wiedzy i umiejętności związanych z przygotowaniem teledysku³⁴. Projekt związany z przygotowaniem teledysku przez uczących się może przybrać również formę projektu internetowego³⁵. W tego rodzaju projekcie uczący się współpracują z grupą rówieśników z kraju docelowego (na przykład w przypadku nauki języka niemieckiego z uczniami ze szkoły partnerskiej w Niemczech) lub z grupą rówieśników uczących się języka kraju docelowego (na przykład z uczniami z partnerskiej szkoły z Hiszpanii, którzy również uczą się języka niemieckiego jako obcego). W ten sposób powstają dwa różne teledyski, a rozmowa związana z przygotowaniem teledysku czy komentarz do powstałego materiału filmowego odbywać się mogą za pomocą wideokonferencji. Tego typu działania wymagają oczywiście od uczących się określonego poziomu biegłości językowej, jednak dzięki nim nie dochodzi już do samej symulacji dialogu w języku docelowym w warunkach klasowych, lecz do jego autentycznego zastosowania w realnych sytuacjach. Ma to ogromne znaczenie w kontekście nauczania interkulturowego i związanym z nim rozwijaniem kompetencji interkulturowej uczących się, o którym wspomniano wyżej.

4.8. Rozwijanie kompetencji językowych jest niejako wpisane w pracę z materiałem audiowizualnym. Nie sposób bowiem pozostawić przedstawionych w teledysku scen, obrazów, towarzyszącego im tekstu czy warstwy muzycznej bez komentarza,

³⁴ Por. E. Thaler, *Musikvideoclips im Englischunterricht ...*, op. cit., s. 143.

³⁵ O zaletach projektów internetowych pisze m.in. M. Żylińska, *Między podręcznikiem a Internetem ...*, op. cit., s. 64ff.

bez względu na poziom biegłości językowej uczących się. Dzięki często zawartym w tekstach piosenek rymom, powtarzającym się refrenie piosenki, jej rytmowi i melodii, a także poprzez kilkakrotne odsłuchiwanie utworu muzycznego zarówno w warunkach szkolnych, jak również pozaszkolnych (korzystając z dostępnych nośników danych), w doskonały sposób można poznać nowe i utrwalić dotychczas poznane słownictwo, struktury oraz oswoić się z typową dla danego języka melodią. Elementem wspierającym kompetencje językowe uczącego się może być również przygotowanie teledysku z napisami, które daje dodatkową możliwość lepszego zrozumienia treści tekstu piosenki, zaś samemu wykonującemu takie zadanie umożliwi intensywniejszą pracę z tekstem utworu muzycznego.

4.9. Pobudzanie emocjonalnego rozwoju uczącego się wynika przede wszystkim z pozytywnego wpływu muzyki na jego ogólny rozwój, lecz może też być uwarunkowane innymi bodźcami, takimi jak podzielenie się własnymi odczuciami towarzyszącymi podczas oglądania teledysku, wskazanie w nim momentów szczególnie emocjonalnych dla uczącego się, opisanie emocji wywołanych przez teledysk. Dobrym przykładem może być teledysk do piosenki *Tag am Meer* (2010) niemieckiej grupy Killerpilze, traktujący o formach spędzania czasu wolnego. Praca z tym teledyskiem możliwa jest już dla uczących się języka niemieckiego na poziomie biegłości A2. Dla uczących się języka niemieckiego na wyższych poziomach zaawansowania wiele emocji dostarczą wspomniany wyżej teledysk do piosenki *Nur mit dir* (2006) Sebastiana Hämmera lub teledysk do piosenki *Für immer jung* (2008) w wykonaniu niemieckiego rapera Bushido oraz czeskiego piosenkarza Karela Gotta, traktujący o wartościach życia i jego przemijaniu.

Wpływ na rozwój emocjonalnej sfery uczącego się mogą mieć również ocena melodii, rytmu, dźwięku, interpretacji tekstu oraz wykorzystanych w teledysku instrumentów muzycznych. Emocje wywołuje także muzyka niszowa, mniej komercyjna, a nawet egzotyczna i nieznana. Z tego też względu warto niekiedy uwrażliwić uczących się na inny styl muzyczny, niekoniecznie przez nich preferowany. Należy jednak pamiętać, że szczególnie pozytywne emocje wywołane będą u uczących się podczas kontaktu z muzyką szczególnie im bliską, czyli taką, która uwzględnia ulubiony gatunek muzyczny uczących się czy wykonywana jest przez ich ulubiony zespół muzyczny lub ulubionego wykonawcę. Nie można zapominać, że to właśnie funkcja emotywna (emocjonalna, uczuciowa) jest najbardziej naturalną, najłatwiej osiągalną i najbardziej pożądaną funkcją muzyki³⁶.

---

³⁶ Por. E. Kofin, *Muzyka wokół nas. Studium przeobrażeń recepcji muzyki w dobie elektronicznych środków jej przekazywania*, Wrocław 2012, s. 31.

4.10. Budzenie i rozwijanie motywacji do nauki języka obcego uwarunkowane będzie chociażby samym faktem możliwości wykorzystania dostępnych technologii na zajęciach językowych. Motywujące z punktu widzenia uczącego się mogą być również przygotowane przez nauczyciela karty pracy oraz odpowiednio dobrany teledysk. Zarówno teledysk, jak i przygotowane do niego materiały powinny nie tylko uwzględniać zainteresowania, preferencje muzyczne, wiek i poziom językowy uczących się, lecz były dla nich nową, inną, nieoczekiwaną, a jednocześnie interesującą formą przedstawienia i realizacji treści programowych. Propozycją pracy z wykorzystaniem teledysku na zajęciach języka niemieckiego w niższych klasach szkoły podstawowej mogą być przygotowane ćwiczenia i aktywności do teledysku *Schnappi, das kleine Krokodil* (2005) wykonywanej przez Joy Gruttmann. Materiały te, poza czynnikiem motywującym uczących się do nauki języka, pozwolą również kształtować i wzmacniać pozytywne nastawienie dzieci do języka obcego i innej kultury³⁷. Uwzględnienie tych aspektów z pewnością przyczyni się do pobudzenia ciekawości i wynikającej z niej gotowości uczącego się do pracy z teledyskiem, czyli elementów ważnych z punktu widzenia neurodydaktyki. Dodatkową aktywnością, która może mieć wpływ na wzrost motywacji, będzie wykorzystanie podczas zajęć językowych teledysków wykonanych przez uczących się. Tego rodzaju materiał glottodydaktyczny może być punktem wyjścia do dyskusji na poruszony w piosence temat czy też do rozmowy związanej ze współczesnymi trendami ubierania się młodzieży. Działanie takie da uczącym się poczucie świadomości współtworzenia i współuczestniczenia oraz częściowej odpowiedzialności za proces glottodydaktyczny.

4.11. Uwrażliwienie uczącego się na muzyczno-estetyczne walory teledysku ma miejsce podczas oceny jakości wykonania teledysku, zastosowanych w nim elementów, takich jak: kompozycja obrazów, dobór osób, sceneria, rekwizyty, symbole, kolory, techniki komputerowe, efekty specjalne czy tak zwane efekty teledyskowe, ujęcia kamery, montaż teledysku, które, skonfrontowane z muzyczną warstwą teledysku (na przykład poprzez określenie gatunku muzycznego, ocenę melodyjności piosenki, jej rytmu, tempa, metrum), będą wpływały na muzyczno-estetyczny odbiór uczącego się, a pośrednio też na rozwijanie jego inteligencji muzycznej³⁸. Nie bez znaczenia jest też wiedza o tym, w jaki sposób powstaje

³⁷ Por. S. Chudak, *Schnappi, das kleine Krokodil...*, czyli o możliwościach pracy z piosenką na lekcjach języka niemieckiego dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2007, nr 2, s. 4ff.

³⁸ Por. np. M. Roda, *Wspieranie wszechstronnego rozwoju ucznia na lekcjach języka obcego*, [w:] *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, red. H. Komorowska, s. 413f.

teledysk. Zastosowane podczas jego produkcji techniki komputerowe nierzadko tworzą złudną rzeczywistość. Stosując teledysk na zajęciach językowych, warto zatem z jednej strony wskazać uczącym się na jego niezwykłość, z drugiej natomiast uświadomić im sztuczność efektów teledyskowych³⁹.

4.12. Uatrakcyjnienie zajęć językowych, mimo iż wyszczególnione zostało na końcu, to wynika niejako ze wszystkich wyżej wymienionych powodów, dla których warto stosować teledysk na zajęciach języka obcego. Wykorzystanie form ludycznych, do jakich zaliczamy piosenkę i muzykę, zastosowanie nowoczesnych technologii, z których korzysta dzisiejszy uczący się, a także sam fakt uczenia sensownego korzystania z dostępnych współczesnych narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych może być niewątpliwie elementem uatrakcyjnającym i wspierającym efektywny proces nauczania i uczenia się języka obcego⁴⁰.

Czy współczesny nauczyciel jest zatem w stanie stawić tym wyzwaniom czoła, które nierzadko wiążą się zarówno z kompetencją medialną uczących się, jak również samego nauczającego? Na szczęście tak, gdyż już od dłuższego czasu mamy do czynienia z sytuacją, w której nauczyciel języka obcego nie jest już dla uczącego się jedynym źródłem wiedzy i jego jedynym wzorcem językowym.

5. Rola nauczyciela a teledysk na zajęciach języka obcego

Dzisiejsza metodyka nauczania języka obcego kreuje model nauczyciela między innymi jako eksperta, wychowawcy, pośrednika kulturowego, organizatora, moderatora, doradcę czy refleksyjnego praktyka. To właśnie nauczyciel-ekspert, rozumiany jako osoba w pełni kompetentna do wykonywania swojego zawodu, powinna wykazywać się wiedzą i szeregiem kompetencji, w tym również wiedzą i kompetencjami, zarówno z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych, jak również szeroko rozumianej kompetencji medialnej⁴¹.

W kontekście przygotowania przez uczących się teledysku, poza podstawowymi informacjami związanymi z projektem muzycznym (takimi jak podanie

---

³⁹ Por. A. Książek-Szczepanikowa, *Od obrazka do wideoklipu ...*, op. cit., s. 143.

⁴⁰ W młodszych grupach wiekowych, uatrakcyjnieniem lekcji może być również narysowanie poszczególnych części piosenki i stworzenie tzw. teledysku-komiksu, którego elementy zostają ułożone przez uczniów w takiej kolejności, w jakiej występują w piosence. Por. M. Hościłowicz, *Posłuchaj, to do ciebie ...*, op. cit., s. 54.

⁴¹ Obszerniej na ten temat pisze E. Zawadzka, *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Kraków 2004, s. 143ff.

celu projektu, wyznaczenie zadań, poinformowanie o kryteriach oceny projektu, terminie jego realizacji i formie prezentacji), warto, aby nauczyciel:

- wskazał konkretne programy służące do tworzenia teledysków i ich edycji oraz poinformował o źródłach ich legalnego pobrania (przykładowymi darmowymi programami są *VirtualDub*, *Shotcut* lub *VSDC Free Video Editor*),
- zademonstrował uczącym się przykład tworzenia materiału filmowego lub poprosił w tym celu ucznia-eksperta z tej dziedziny,
- służył radą lub, w sytuacji, gdy uczący się będą mieli kłopot z przygotowaniem zadania, wskazał kompetentną osobę, którą może być nauczyciel-informatyk lub uczeń/uczniowie ze starszych klas, którzy wcześniej przygotowywali podobne zadanie,
- poinformował uczących się odpowiednio wcześniej o ewentualnych ograniczeniach i zagrożeniach występujących w wirtualnym świecie.

Praktyka nauczania języka obcego pokazuje jednak, że przygotowanie teledysku nie sprawia większości uczącym się kłopotu. Dodatkową zaletą jest także to, że realizacja tego typu zadania odbywa się często w grupie (na przykład trzy- lub czteroosobowej), w której niemalże zawsze przynajmniej jedna osoba jest bardziej obeznana z technologią, nierzadko nawet lepiej od samego nauczyciela.

W przypadku zaś samego zastosowania teledysku na lekcji języka obcego nie należy oczekiwać od nauczyciela tegoż języka kompetencji czy umiejętności z zakresu muzykologii.

Jak słusznie podkreśla Książek-Szczepanikowa, „nie wiedza o kompozytorach, wykonawcach, zespołach, gatunkach i formach wypowiedzi, ale wpływ samych tekstów muzycznych musi być przedmiotem zainteresowania nauczycieli”⁴².

Podstawowym zadaniem nauczyciela powinna być zatem właściwa ocena glottodydaktycznego potencjału utworu muzycznego i towarzyszącego mu wideoklipu, a sama praca z zastosowaniem teledysku nie powinna odbywać się w sposób przypadkowy i niezaplanowany (na przykład jako forma odpoczynku po napisanym teście lub pod koniec roku szkolnego jako wypełnienie czasu zajęć) czy też pełnić rolę nagradzania uczniów (na przykład za dobre zachowanie na lekcji). Praca z teledyskiem powinna być sensownie zaplanowana i mieć jasno postawiony cel oraz uwzględniać odpowiednio przygotowane materiały glottodydaktyczne w postaci kart pracy czy potrzebnych ilustracji. Fakt ten nie wyklucza oczywiście słuchania audycji radiowych, utworów muzycznych, odtwarzania i oglądania teledysków i filmów w wymienionych wyżej sytuacjach w celu tak zwanego intensywniejszego „zanurzenia się w języku”. W tym miejscu należy bowiem wyraźnie rozróżnić

⁴² Por. A. Książek-Szczepanikowa, *Od obrazka do wideoklipu ...*, op. cit., s. 144.

sluchanie i oglądanie dla przyjemności, podczas którego w naszym mózgu uaktywniony zostaje neuroprzekaźnik przyjemności, tak zwana „dopamina”, od słuchania i oglądania służącego konkretnemu celowi lekcji⁴³. Krótko ujmując, „słuchać” nie znaczy „słyszeć”, a „patrzeć” nie oznacza „widzieć”.

Dzisiejszy nauczyciel powinien więc rozumieć i traktować teledysk jako medium, które – podobnie jak film krótkometrażowy, spot reklamowy czy film długometrażowy (w przypadku grup o wyższym poziomie kompetencji językowej) – ma bardzo duży wpływ na rozwijanie sprawności odbioru audiowizualnego⁴⁴.

Również w kontekście zastosowania nowych technologii nauczyciel powinien zadbać o swój własny rozwój zawodowy. Hanna Komorowska proponuje tu trzy drogi: wykorzystanie do tego celu gotowej, dostępnej wiedzy, uzyskanie informacji zwrotnych od innych osób oraz samodzielne zdobywanie informacji przez autoobserwację⁴⁵.

Warto zatem, aby nauczyciel, poza korzystaniem z dostępnej literatury związanej z zastosowaniem nowych technologii w procesie nauczania i uczenia się języka obcego, brał również udział w seminariach i kursach doskonalących, oferowanych na przykład przez ośrodki doskonalenia nauczycieli czy inne instytucje doskonalące. Cennym dla nauczyciela – refleksyjnego praktyka – będzie także przeanalizowanie zrealizowanych zajęć. Również ocena przeprowadzonej lekcji przez uczących się będzie dla nauczyciela dobrą informacją zwrotną o tym, na ile skuteczna i pożądana okazała się lekcja języka obcego z zastosowaniem teledysku.

6. Refleksja końcowa

Przedstawione powyżej argumenty przemawiające za wykorzystaniem teledysku na zajęciach językowych oraz zaproponowane możliwości pracy z tym medium z pewnością nie wyczerpały tematyki referowanego zagadnienia. Niemniej jednak

---

⁴³ Jak wspomniano wyżej, podczas pracy z teledyskiem należy dokonać jego bardziej szczegółowej analizy; samo poprzestanie na pytaniu: *Co sądzisz o tym teledysku?*, nie jest wystarczające.

⁴⁴ O wykorzystaniu filmów krótkometrażowych i spotów reklamowych piszą m.in. S. Chudak, *'Die Kunst des Spickens'... czyli film, który powinien obejrzeć każdy uczeń i nauczyciel*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013, nr 1, s. 32ff.; R. Piechocki, *TIK na lekcji języka...*, op. cit., s. 4ff; T. Welke, *Ein Plädoyer für die Arbeit mit Kurzfilmen im Unterricht*, „Fremdsprache Deutsch” 2007, nr 36/1, s. 21ff; zaś teoretyczne rozważania o wykorzystaniu spotów reklamowych na zajęciach języka obcego obszernie referuje R. Rybarczyk, *Zum Einsatz von Kurzfilmen im Fremdsprachenunterricht am Beispiel von Werbespots*, „Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht: Didaktik und Methodik im Bereich Deutsch als Fremdsprache” 2012, nr 17/2, s. 143ff.

⁴⁵ Por. H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 2002, s. 198.

dzisiejszy rozwój techniki i ekspansja mediów audiowizualnych nie pozwalają na pominięcie potencjału sensownie dobranego teledysku w procesie glottodydaktycznym. Poza nabywaniem kompetencji lingwistycznych i medialnych uczący się ma możliwość zdobycia i/lub poszerzenia wiedzy socjokulturowej, czyli wiedzy o społeczeństwie i kulturze danej społeczności⁴⁶. Wzbogacając swoją wiedzę o muzycznych wykonawcach i ich utworach pochodzących z kraju języka, którego się uczą i konfrontując się z treścią tekstu piosenki, dobraną do niego muzyką oraz technicznym wykonaniem teledysku, poszerza jednocześnie swoje umiejętności praktyczne (czyli wiedzę proceduralną) oraz umiejętności interkulturowe.

Podczas wyboru teledysku należy zatem uwzględnić przede wszystkim potrzeby i zainteresowania uczących się oraz glottodydaktyczną wartość teledysku, a planując zajęcia języka obcego z jego zastosowaniem i przygotowując do niego potrzebne materiały glottodydaktyczne, nie należy doprowadzić do „przedydaktyzowania” treści zajęć językowych. Należy być również świadomym zagrożeń, jakie niosą ze sobą nowoczesne technologie i uwrażliwić na nie uczących się.

Praca z tym medium tylko wtedy zagwarantuje powodzenie na zajęciach języka obcego, jeśli będzie dla uczącego się szeroko rozumianą przyjemnością.

Bibliografia

1. Brandi M. L., *Video im Deutschunterricht. Eine Übungstypologie zur Arbeit mit fiktionalen und dokumentarischen Filmsequenzen. Fernstudieneinheit 13*, München 1996.
2. Biechele M., Padrós A., *Didaktik der Landeskunde*, Fernstudieneinheit 31, Berlin und München 2003.
3. Chudak S., *Schnappi, das kleine Krokodil... czyli o możliwościach pracy z piosenką na lekcjach języka niemieckiego dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2007, nr 2, s. 4-11.
4. Chudak S., *The Piano..., czyli malowany muzyką film animowany jako impuls do kreatywnego pisania i mówienia na lekcji języka obcego*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013, nr 1, s. 19-25.
5. Chudak S., *'Die Kunst des Spickens'..., czyli film, który powinien obejrzeć każdy uczeń i nauczyciel*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013a, nr 1, s. 32-38.
6. Chudak, S., Nardi, A., *Dimensionen der Authentizität im DaF- und DaZ-Unterricht*, [w:] *IDT 2013. Band 6. Sektionen F2, F3, F4. Medien in Kommunikation und Unterricht*, red. S. Chudak, H. Drumbl, A. Nardi, R. Zanin, Bozen/Bolzano 2016, s. 39-53.
7. Chudak S., Woźnicka M., *Gesichter des Deutschen in Lehr- und Lernmaterialien für Deutsch als Fremdsprache*, [w:] *Sprache in ihrer lokalen Dimension. Studia Germanica Gedanensia 35*, red. D. Olszewska, D. Janus, Gdańsk 2016, s. 196-212.

⁴⁶ Więcej na temat wiedzy socjokulturowej np. u D. Coste, B. North, J. Sheils, J. Trim, *Europejski system opisu kształcenia językowego...*, op. cit., s. 23, 95.

8. Coste D., North B., Sheils J., Trim J., *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa 2003.
9. Dahlhaus B., *Fertigkeit Hören. Fernstudieneinheit 5*, München 1994.
10. Fröhlich B., Mariotta M., Pfeifhofer P., *geni@l klick. Deutsch für Jugendliche. Arbeitsbuch A1*, Berlin und München 2011.
11. Gajek E., *Lekcje z wykorzystaniem technologii informacyjnej*, [w:] *Skuteczna nauka języka obcego. Struktura i przebieg zajęć językowych*, red. H. Komorowska, Warszawa 2009, s. 208-231.
12. Glaboniat M., Müller M., Rusch P., Schmitz H., Wertenschlag L., *Profile Deutsch*, Berlin 2005.
13. Hościłowicz M., *Posłuchaj, to do ciebie, czyli jak wykorzystanie piosenek wpływa na sprawności receptywne*, „Języki Obce w Szkole” 2016, nr 1, s. 50-56.
14. Kofin E., *Muzyka wokół nas. Studium przeobrażeń recepcji muzyki w dobie elektronicznych środków jej przekazywania*, Wrocław 2012.
15. Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 2002.
16. Książek-Szczepanikowa A., *Od obrazka do wideoklipu. Integracja tekstowa w kształceniu literackim na poziomie podstawowym*, Kielce 1999.
17. Lilkendey M., *100 Jahre Musikvideo. Eine Genregeschichte vom frühen Kino bis YouTube*, Bielefeld 2017.
18. Müller S., Serth Y., *Mit digitalen Medien den Schulalltag optimieren. 66 praktische Ideen für Selbstorganisation und Unterricht*, Müllheim an der Ruhr 2012.
19. Piechocki R., *TIK na lekcji języka niemieckiego w szkole podstawowej i gimnazjum*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013, nr 1, s. 4-9.
20. Piechocki R., *Emotywna funkcja muzyki na przykładzie teledysku „Nur mit dir“*, „Nauczaj lepiej. Język niemiecki” 2013a, nr 1, s. 26-31.
21. Piechocki R., *Lieder und Musik als Förderungsfaktoren interkultureller Kompetenz in der DaF-Didaktik*, Frankfurt am Main 2018.
22. Roda M., *Wspieranie wszechstronnego rozwoju ucznia na lekcjach języka obcego*, [w:] *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, red. H. Komorowska, Warszawa 2011, s. 400-416.
23. Rösler D., Würffel N., *Lernmaterialien und Medien. Deutsch Lehren Lernen. Band 5*, München 2014.
24. Rumianowska A., *Wykorzystanie wideoklipów w nauczaniu języków obcych*, „Języki Obce w Szkole” 2002, nr 2, s. 48-51.
25. Rybarczyk R., *Zum Einsatz von Kurzfilmen im Fremdsprachenunterricht am Beispiel von Werbespots*, „Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht: Didaktik und Methodik im Bereich Deutsch als Fremdsprache” 2012, nr 17/2, s. 143-156.
26. Sass A., *Filme im Unterricht – Sehen(d) lernen*, „Fremdsprache Deutsch” 2007, nr 36/1, s. 5-13.
27. Schwerdtfeger I. Ch., *Sehen und Verstehen. Arbeit mit Filmen im Unterricht Deutsch als Fremdsprache*, Berlin und München 1989.
28. Thaler E., *Musikvideoclips im Englischunterricht. Phänomenologie, Legitimität, Didaktik und Methodik eines neuen Mediums*, München 1999.
29. Welke T., *Ein Plädoyer für die Arbeit mit Kurzfilmen im Unterricht*, „Fremdsprache Deutsch” 2007, nr 36/1, s. 21-25.
30. Willmann K., Gericke-Schönhagen D., Lüffe Ch., *Zur Rettung der Popkultur. Experimentelle deutsche Musikvideos 2003-2007*, Oberhausen 2010.
31. Zawadzka E., *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Kraków 2004.
32. Żylińska M., *Między podręcznikiem a internetem. Nowa dydaktyka języków obcych*, Warszawa 2015.

Źródła internetowe

1. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 30.12.2006 (2006/962/WE), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962>.
2. Hościłowicz, M. (2016). *Posłuchaj, to do ciebie, czyli jak wykorzystanie piosenek wpływa na sprawności receptywne*, „Języki Obce w Szkole” 2016, nr 1, s. 50-56, <http://jows.pl/sites/default/files/hoscilowicz.pdf>.
3. Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) (2009): *Podstawa programowa z komentarzami. T. 3: Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2011/02/men_tom_3.pdf.
4. Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) (2016): *Podstawa programowa – język obcy*, <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/11/podstawa-programowa-%E2%80%93-jezyk-obcy.pdf>.

Of the advantages of working with the music video at foreign language classes

Abstract

Today's technological development and the expansion of audiovisual media do not allow us to neglect the potential of a properly selected music video in the teaching process. In addition to the acquisition of linguistic and media competences, the learner has the opportunity to acquire and/or broaden sociocultural knowledge i.e. knowledge about the society and the culture of a given community. For this reason, the present paper discusses the use of the music video at foreign language classes and attempts to answer the following questions: What had the combination of a moving picture and music looked like over the years before the music video was made? What is the significance of the music video in the context of the application of new technologies? What challenges does the work with the music video pose to a foreign language teacher? In addition, the paper presents a number of reasons why it is worth including the music video in the teaching process.

Keywords: music video, music, authentic materials, audiovisual materials, new technologies, media competence, intercultural competence, project work